

Krzysztof Warchoń, Maciej Huzarski, Agnieszka Huzarska

Ocena z przedmiotu wychowanie fizyczne – teoria i praktyka

Wprowadzenie

Zagadnienie oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne jest nadal terenem wielu poszukiwań natury formalnej i merytorycznej. Aktualne rozwiązania dydaktyczne i metodyczne zmierzają w kierunku tzw. oceny wspierającej, a więc nastawionej na rozwój ucznia. Współczesne kryteria stanowiące przedmiot kontroli i oceny z wychowania fizycznego powinny uwzględniać to wszystko, co uczeń opanował, wie, potrafi, rozumie, stosuje, a przede wszystkim jego stosunek, postawę, zaangażowanie oraz systematyczność w szeroko rozumianej aktywności fizycznej w ramach obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, jak również tej pozaszkolnej. Przedmiotem niniejszego artykułu są kwestie teoretyczne i praktyczne związane z materiały oceny szkolnej z przedmiotu wychowanie fizyczne. Autorzy wybrali – ich zdaniem – najważniejsze pozycje piśmiennicze związane z praktycznym ujęciem zagadnienia oceny szkolnej z przedmiotu wychowanie fizyczne. Natomiast należy podkreślić, że w literaturze przedmiotu znajdują się publikacje naukowe przedstawiające problem oceny z wychowania fizycznego w szerszym kontekście, również w tym naukowym¹.

Ze względu na zakres pojęciowy ocena podlega różnorodnym próbom definicji i określeń. B. Czabański w *Małym leksykonie oceny szkolnej* traktuje pojęcie oceny w kategoriach pewnego rodzaju procesu, który polega na zbieraniu informacji, formułowaniu sądów o tychże informacjach i podejmowaniu

¹ Proponowane publikacje na temat oceny z wychowania fizycznego: G. Kosiba, *Ocena z wychowania fizycznego – w koncepcjach i opinii nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, 11/2009, s. 16–21; E. Fiuk, *Różnice i podobieństwa w kryteriach oceny z wychowania fizycznego w Polsce i Holandii*, „Podlaska Kultura”, 1/2008, s. 24–26; M. Koszczyk, *Przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego jako element wewnątrzszkolnego systemu oceniania uczniów*, AWF Wrocław 2009, s. 344–347; D. Walkiewicz-Szwed, *Wychowawcza rola oceny z wychowania fizycznego*, „Centrum Edukacji Artystycznej”, 4/2020, s. 87–91; U. Supińska, M. Kuhbler, *Kontrola i ocena z wychowania fizycznego: model oceny wspierającej*, [w:] „Chowanna” Kraków 2016, t. 2, s. 171–190.

decyzji². Dla W. Okonia ocena to wypowiedź o charakterze wartościującym, będąca wyrazem opinii – pozytywnej lub negatywnej – w sprawie jakiegoś stanu rzeczy, osoby, przedmiotu lub zdarzenia³. Jeszcze z większym – semantycznym problemem spotykamy się w odniesieniu do oceny szkolnej w ogóle, a w szczególności do pomiaru efektów i osiągnięć ucznia w procesie wychowania fizycznego.

Ocena z przedmiotu wychowanie fizyczne

Zatem możemy mówić – w odniesieniu do kontroli i oceny w szkolnym wychowaniu fizycznym – o wielu rozbieżnościach, odmiennych sądach i poglądach. Problem oceny, w ogóle, dotyczy także innych przedmiotów nauczania. Zmiany w systemie oświaty polegające m.in. na wprowadzeniu ujednoczonych sposobów kontroli wiedzy i umiejętności, np. w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych czy humanistycznych (egzamin ósmoklasisty czy maturalny) nie rozwiązały do końca problemu oceny szkolnej.

W dotychczasowym dorobku teorii i metodyki wychowania fizycznego również nie występują (za wyjątkiem testów sprawności fizycznej i uzdolnień ruchowych) jednoznaczne metody oraz sposoby kontroli i oceny efektów pracy dydaktyczno-wychowawczej w procesie edukacji fizycznej. Poszczególne okresy i momenty rozwoju polskiej myśli o wychowaniu fizycznym dostarczały i nadal przynoszą wiele przykładów odmiennego traktowania tego samego w istocie zjawiska. Katalog pięciu kryteriów oceny z wychowania fizycznego wymienił Zygmunt Jaworski, są to: sprawność fizyczna, umiejętności ruchowe, postawa społeczna, aktywność sportowa, wiedza z zakresu wychowania fizycznego⁴. Henryk Grabowski uważa, że przedmiotem pomiaru z wychowania fizycznego mogą być wszystkie umiejętności ucznia, natomiast ocenie podlegają tylko te, które są rezultatem pracy ucznia i nauczyciela⁵. Kryteria dodatkowe oceny szkolnej z wychowania fizycznego, takie jak: postawa, zaangażowanie, uczestnictwo w dodatkowych zajęciach ruchowych itp. w pewnym sensie obiektywizują proces oceniania, ponieważ uczniowie – niezależnie od predyspozycji ruchowych i sprawnościowych – mają równe szanse w osiąganiu odpowied-

² B. Czabański, *Mały leksykon oceny szkolnej*, Wrocław 2003, s. 26.

³ W. Okoń, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1984, s. 207.

⁴ Z. Jaworski, *Zarys problemu oceny szkolnej w wychowaniu fizycznym*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, t. XII, 1968, nr 9, s. 17-18.

⁵ H. Grabowski, *Teoria fizycznej edukacji*, Warszawa 1997, s. 138.

nich stopni z przedmiotu wychowanie fizyczne⁶. Należy podkreślić słuszność wszelkich zabiegów i działań, które będą zmierzały w stronę obiektywizacji i standaryzacji oceny z wychowania fizycznego. Takich działań – wspólnie – jest coraz więcej.

Czynniki merytoryczne związane z kontrolą i oceną w procesie wychowania fizycznego dotyczą pewnego rodzaju zagadnień o znaczeniu podstawowym. Można tu przytoczyć pytania, które postawił Lesław Lachowicz: „Oceniać, czy nie oceniać?, Po co oceniać?, Co ma być przedmiotem oceny?, Jak oceniać?, Kto ma oceniać?”. Ujęcie to odzwierciedla pewną „filozofię” w podejściu do oceny z wychowania fizycznego w ogóle oraz podejmowaniu konkretnych działań i praktycznych czynności⁷.

W odniesieniu do zagadnienia słuszności i zasadności oceny z wychowania fizycznego należy podkreślić, że jest ona ważnym czynnikiem podnoszącym rangę przedmiotu – edukacji, jak również pozwala dużej grupie społeczności uczniowskiej wykazać się pewnymi specjalnymi umiejętnościami, wiedzą oraz sprawnością fizyczną. W takim ujęciu ocena z wychowania fizycznego może być traktowana jako element wyrównywania określonych dysproporcji w rozwoju osobniczym dzieci i młodzieży. Wskazuje bowiem na odmienną, różnorodną tempo oraz na wszechstronność ontogenezy w odniesieniu do sfery intelektualnej, moralnej, estetycznej i fizycznej.

Z kolei problemy teleologiczne (celowości) oceny z wychowania fizycznego wskazują na próbę ustalenia rozbieżności pomiędzy tym, co zostało rozpoznane (diagnoza), przewidywane i oczekiwane (prognoza), zaplanowane, co stanowiło przedmiot realizacji, a co zostało osiągnięte w końcowym etapie prakseologicznego modelu procesu wychowania fizycznego. Bez takiego całościowego oraz komplementarnego ujęcia trudno byłoby mówić o operacyjnych, etapowych, instrumentalnych i kierunkowych efektach kształcenia i wychowania fizycznego.

Przedmiot oceny to kolejny ważny i istotny problem z punktu widzenia szkolnej praktyki. Zdania w tym względzie są bardzo podzielone. Można by powiedzieć, że przedmiot oceny powinien odnosić się do głównych obszarów aktywności ucznia, czyli do umiejętności ruchowych, motoryczności, wiadomości oraz aspektów zdrowotno-wychowawczych. Oczywiście, na bazie tak ujętych treści należy formułować szczegółowe kryteria stanowiące o przedmiocie kontroli i oceny.

⁶ E. Madejski, *Wpływ modernizacji szkolnego systemu wychowania fizycznego na efektywność zajęć oraz postawy uczniów wobec kultury fizycznej*, Kraków 2000, s. 29.

⁷ L. Lachowicz, *Metodyka wychowania fizycznego, część I*, Gdańsk 1995, s. 124–127.

Z tak postawionym powyżej pytaniem – co ma stanowić przedmiot oceny? – wiąże się również problem sposobu oceniania, doboru odpowiednich narzędzi, testów, prób i sprawdzianów. Standaryzacja pewnych prób i testów, ich powszechne wykorzystywanie i stosowanie, nie zawsze odpowiadają rzeczywistym potrzebom w zakresie kontroli i oceny. Dotyczy to przede wszystkim stosowania szczegółowych kryteriów i norm, na podstawie których nauczyciel dokonuje oceny, np. sprawności fizycznej. Występuje tu bardzo często zjawisko nieuwzględniania wyników badań antropologicznych i antropometrycznych, które wskazują np. na duże różnice w określonej populacji pomiędzy rozwojem fizycznym, morfologicznym, motorycznym i społecznym, przy porównaniu różnorodnych regionów i części kraju.

Na pytanie – kto ma oceniać? – odpowiedź tylko z pozoru staje się oczywista. Biorąc pod uwagę podmiotowe traktowanie ucznia, problem samokontroli i samooceny, współpracę ze środowiskiem pozaszkolnym czy domem rodzinnym, dostrzegamy również znaczenie podmiotu, który będzie odpowiedzialny za prowadzenie oceny. Jeżeli wychowanie fizyczne potraktujemy tylko w wymiarze obowiązkowego przedmiotu nauczania, to na pytanie – kto ma oceniać? – odpowiedź jest oczywista. Natomiast ujęcie wychowania fizycznego w kategoriach pewnego procesu skłania do pogłębionej refleksji, poszukiwania wielu podmiotów oceniających oraz dostrzegania złożoności opisywanego zjawiska.

Przedstawione próby naszych odpowiedzi na postawione wyżej pytania stanowią tylko zarys problematyki oraz opisu zjawiska i powinny stać się przyczynkiem do ożywionej dyskusji i polemiki.

Każdy nauczyciel wychowania fizycznego, opierając się na własnej wiedzy, doświadczeniu i umiejętnościach, powinien poszukiwać optymalnej koncepcji prowadzenia kontroli i oceny, dokonując w tym względzie potrzebnych zmian i korekt oraz dostosowując zasady oceniania do rzeczywistych funkcji, jak również potrzeb, a przede wszystkim możliwości dzieci i młodzieży.

Ocena z wychowania fizycznego może mieć charakter aktualistyczny lub dyspozycjonalny. W zakresie oceny dyspozycjonalnej wyróżniamy ocenę: statyczną i dynamiczną.

Aktualistyczny wymiar oceny dotyczy zdiagnozowania rzeczywistego stanu i aktualnych osiągnięć ucznia w zakresie sprawności fizycznej, wiedzy, postaw, umiejętności i efektów zdrowotno-wychowawczych.

Podstawowym zadaniem oceny dyspozycjonalnej jest stwierdzenie, z jednej strony poziomu rozwoju pewnych dyspozycji sprawnościowych, intelektual-

nych, społecznych, wychowawczych itp. (charakter statyczny), natomiast z drugiej ustalenie pewnej drogi rozwoju, uzyskanego postępu oraz przewidywanie przyszłych zmian – o charakterze dynamicznym⁸. W ten sposób ocena może stanowić element prospekcji szkolnego wychowania fizycznego.

Omawiając zagadnienie oceny w procesie wychowania fizycznego, należy także odnieść się do podstawowych funkcji oceny: dydaktycznej, wychowawczej i społecznej.

Funkcja dydaktyczna informuje nauczyciela o stopniu – poziomie realizacji celów, treści kształcenia i wychowania fizycznego, wynikających, np. z podstawy programowej, programu nauczania, szczegółowego planu pracy czy konspektu lekcji. Nauczyciel dostaje także informację zwrotną nt. poziomu wypracowania u dzieci i młodzieży pożądanych osiągnięć, w odniesieniu do postaw, wiedzy i umiejętności.

W przypadku stwierdzenia dość istotnych różnic pomiędzy tym, co było założone i zaplanowane, a co zostało osiągnięte, nauczyciel powinien dokonać potrzebnych zmian i korekt, np. w stosunku do przyjętych metod, form i środków pracy.

Ocena cząstkowa, semestralna lub roczna powinna także zachęcać dzieci i młodzież do większej aktywności fizycznej, motywować do podejmowania indywidualnego programu usprawniania, rozwijania dyspozycji instrumentalnych i kierunkowych. Wszystko to związane jest z funkcją wychowawczą oceny. Należy dokładać wszelkich starań i zabiegów, aby postulowane i rzeczywiste zadania, wynikające z funkcji wychowawczej oceny z wychowania fizycznego, miały realne szanse zaistnienia i wystąpienia w przedmiotowych zasadach oceniania nauczyciela.

Funkcja społeczna oceny kształtuje wzajemne i prawidłowe relacje pomiędzy jednostką i grupą. Nauczyciel wychowania fizycznego musi na tyle rzetelnie i obiektywnie prowadzić przedmiot kontroli i oceny, aby relacje społeczne w grupie ćwiczebnej lub klasie mogły kształtować się w prawidłowy i oczekiwany sposób. Z założenia wyklucza się tu istnienie wszelkich nieprawidłowości i niejasności. Kryteria, wymagania oraz zasady, które stosuje nauczyciel w ocenianiu, muszą być czytelne, zrozumiałe, proste i adekwatne do wystawianego stopnia. Zasady oceniania należy dopasować i dostosować do specyfiki danej szkoły, a nawet klasy.

⁸ T. Maszczak, *Ocena z wychowania fizycznego w obliczu przemian edukacyjnych*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, nr 10, 2003, s. 19–24.

Jeżeli jednym z celów i zadań wychowania fizycznego jest również wszechstronny rozwój osobowości wychowanka, to wymiar funkcji wychowawczej i społecznej oceny szkolnej wysuwa się na pierwszy plan szeroko rozumianego procesu wychowania fizycznego.

Przedmiot i podstawowe obszary oceny

Zaprezentowane wcześniej rozważania i refleksje dotyczące ogólnych zasad prowadzenia kontroli i oceny w procesie wychowania fizycznego wymagają pewnego uszczegółowienia oraz wskazania na najbardziej istotne elementy.

Możemy tu wymienić następujące obszary oraz rodzaje aktywności ucznia, które najczęściej podlegają ocenie w praktyce szkolnego wychowania fizycznego:

- postawa ucznia,
- umiejętności ruchowe,
- wiedza o kulturze fizycznej,
- sprawność fizyczna,
- aktywność rekreacyjno-sportowa,
- udział w rozgrywkach i zawodach sportowych,
- systematyczne uczęszczanie na zajęcia korekcyjne i kompensacyjne,
- prowadzenie szkolnej kroniki sportu, strony internetowej,
- współpraca przy organizowaniu szkolnych imprez rekreacyjnych i sportowych,
- udział w konkursach plastycznych, literackich, fotograficznych powiązanych z tematyką kultury fizycznej,
- pełnienie funkcji w szkolnych stowarzyszeniach kultury fizycznej itp.

Mając na uwadze jeden z nadrzędnych celów obligatoryjnego kształcenia i wychowania fizycznego, czyli przygotowanie dzieci i młodzieży do dbałości o ciało oraz do uczestnictwa we wszelkich dobrach kultury fizycznej w życiu dorosłym, podstawowym kryterium, które nauczyciel bierze pod uwagę przy ustalaniu oceny semestralnej lub rocznej, powinna być *postawa* – wyrażająca się stosunkiem wychowanka do przedmiotu, aktywności fizycznej i ruchowej. Inne przejawy aktywnej postawy to: zaangażowanie, ustawiczna praca nad sobą, systematyczność, obowiązkowość oraz pełny udział (stosownie do możliwości) w lekcjach wychowania fizycznego.

Kolejnym ważnym obszarem oceny będzie stopień opanowania nauczanych i doskonalonych umiejętności ruchowych. Ocenianie elementów wchodzących w skład techniki sportów indywidualnych i zespołowych pozwala nauczycielowi kontrolować proces nauczania i uczenia się umiejętności ruchowych, zasadność

doboru określonych metod realizacji zadań ruchowych i nauczania ruchu czy stosowania odpowiednich zasad dydaktycznych. Nie mniej ważnym aspektem związanym z oceną umiejętności ruchowych jest stworzenie szansy i warunków podopiecznemu do indywidualnej pracy nad sobą i w konsekwencji uwzględniania, przy ocenie postępu i podniesienia poziomu, opanowanych zadań ruchowych. Kontrola i ocena umiejętności ruchowych może także stanowić podstawę do diagnozowania stopnia realizacji programu nauczania.

Wykorzystywanie testów i prób sprawności fizycznej należy uznać za pewnego rodzaju tradycję i główny składnik oceny z wychowania fizycznego. Podstawową zaletą większości testów, mierników i prób badających poziom sprawności fizycznej dzieci i młodzieży jest ich wysoki poziom standaryzacji, obiektywizmu i trafności w ocenie określonych parametrów rozwoju motorycznego. Natomiast ich wadą jest nieuwzględnianie cech osobowościowych ucznia wyrażających się m.in. postawą i stosunkiem do aktywności ruchowej, zaangażowaniem podczas lekcji, chęcią podnoszenia własnej sprawności fizycznej na miarę indywidualnych możliwości i potrzeb.

Badanie stopnia opanowania podstawowych wiadomości o kulturze fizycznej to kolejny przedmiot oceny, który wynika, m.in. z głównych i nadrzędnych celów wychowania fizycznego. Należy jednak w tym miejscu zaznaczyć, że w polskim systemie edukacji nie występują standaryzowane sposoby sprawdzania wiadomości uczniów z zakresu kultury fizycznej. Prowadzi to do sytuacji pewnej marginalizacji metod i sposobów przekazywania a następnie oceniania sprawności intelektualnej ucznia w interesującym nas zakresie. Prowadzenie systematycznej kontroli i oceny wiadomości uczniów wynika m.in. z postulatu intelektualizacji procesu wychowania fizycznego czy z zasady łączenia teorii z praktyką. Uczeń powinien nie tylko biegać lub wykonać inne zadania ruchowe, ale również ma prawo do wiedzy: po co biega?, dlaczego określone ćwiczenie należy wykonać zadaną liczbę powtórzeń?, co to jest sprawność fizyczna?, jak funkcjonuje układ krążenia i oddychania pod wpływem wysiłku fizycznego? Znajomość podstawowych zagadnień z historii sportu, higieny osobistej i otoczenia, metod kontroli i samokontroli rozwoju fizycznego i motorycznego to kolejne ważne dziedziny wiedzy, które należy przekazywać w toku systematycznych zajęć z wychowania fizycznego.

Zdaniem autorów ocenianie poziomu wiedzy uczniów z wychowania fizycznego np. w formie egzaminu ósmoklasisty oraz maturalnego w znacznym stopniu podniosłoby poziom przekazywanych wiadomości w procesie wychowania fizycznego.

W zasadach oceniania z wychowania fizycznego nauczyciel powinien uwzględniać także aktywność ucznia, wykraczającą poza obowiązkowe i obligatoryjne zajęcia i lekcje. Należy tu wymienić: udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, gimnastyce korekcyjnej, sekcjach i klubach sportowych, reprezentowanie szkoły w zawodach, rozgrywkach i turniejach, prowadzenie kroniki sportu szkolnego, gazetki sportowej, strony internetowej czy udział w konkursach literackich i plastycznych o tematyce sportowej.

W tym miejscu należy podkreślić, że każdy składnik i obszar oceny powinien znaleźć odpowiednie miejsce w przedmiotowych zasadach oceniania.

Charakteryzując współczesne ocenianie, należy podkreślić dużą decentralizację i autonomię szkół. Oznacza to, że każda placówka oświatowo-wychowawcza, realizująca obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego, może dokonywać pomiaru efektów w zakresie postaw, wiedzy, sprawności i umiejętności według własnych kryteriów, zasad oraz narzędzi kontroli i oceny. W odpowiednich aktach prawnych, np. w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 22 lutego 2019 roku w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych sugeruje się, aby w ocenie z wychowania fizycznego brać pod uwagę przede wszystkim „wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć, także systematyczność udziału ucznia w zajęciach oraz aktywność ucznia w działaniach podejmowanych przez szkołę na rzecz kultury fizycznej”⁹.

Naszym zdaniem tak mocno zaakcentowane w prawie oświatowym humanistyczne podejście do problemu oceny z wychowania fizycznego winno stać się główną przesłanką do budowania szkolnych i przedmiotowych zasad oceniania z tego przedmiotu. Najważniejszy w ocenianiu musi być uczeń, a nie szczegółowe kryteria czy funkcje. Każdy system i proces dydaktyczno-wychowawczy, zawierający nawet najlepsze sposoby i metody oceniania, musi się wcześniej czy później zakończyć. Natomiast w wychowaniu fizycznym zależy nam na efektach prospektywnych i ustawicznych. Dlatego wyjściem naprzeciw, na drodze optymalnych poszukiwań w zakresie kontroli i oceny, będą te rodzaje aktywności badawczej i naukowej, które główny nacisk skierują w stronę samo-kontroli i samooceny. Należy w tym miejscu dodać, że każde narzędzie, pomiar, próba i test, stosowane w codziennej praktyce pedagogicznej, mogą stać się metodą samooceny. Warunkiem koniecznym jest tutaj wiedza i świadomość

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 22 lutego 2019 roku w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, Warszawa 2019, poz. 373, s. 3.

ucznia na temat narzędzia, które zostało wykorzystane do kontroli i oceny. Jeżeli podmiot kontroli i oceny pozna test w praktyce i teorii, to w przyszłości zastosuje go jako próbę samokontroli i samooceny. Ten oczywisty fakt jest bardzo często niezauważany przez nauczycieli wychowania fizycznego. Za pomocą samokontroli i samooceny uczeń może indywidualnie ustalić faktyczny stan swojej wiedzy i umiejętności w odniesieniu do wymagań i uznanych wartości. Samoocena zaliczana jest do kluczowych kompetencji współczesnego człowieka.

Na podstawie przepisów prawa oświatowego (Ustawa Prawo oświatowe z 14 grudnia 2016 roku oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 22 lutego 2019 roku w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych) każda szkoła tworzy Wewnątrzszkolny System Oceniania (WSO), który jest częścią Statutu szkolnego zawierającego m.in. zasady funkcjonowania ucznia w szkole w zakresie osiągnięć edukacyjnych i wychowawczych¹⁰.

Nauczyciele, w tym również nauczyciele wychowania fizycznego mogą opracować Przedmiotowe Zasady Oceniania (PZO), które do 2017 roku były określane mianem Przedmiotowego Systemu Oceniania. Można przyjąć, że przedmiotowe zasady oceniania z wychowania fizycznego to szczegółowe wymagania i kryteria w zakresie postaw, wiedzy, umiejętności i sprawności oraz sposoby ich realizacji, na podstawie których dokonywana jest bieżąca, semestralna i roczna ocena ucznia z wychowania fizycznego na drugim i trzecim etapie edukacji¹¹.

Poniżej prezentujemy fragment Przedmiotowych Zasad Oceniania z wychowania fizycznego obowiązujących w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Zarzeczcu. Jest to przykład budowania aktualnych kryteriów ogólnych i szczegółowych w procesie kontroli oraz oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne z uwzględnieniem wymogów formalnych i prawnych.

I. Założenia ogólne

1.1. Ocenianie z wychowania fizycznego jest integralną częścią wewnątrzszkolnego systemu oceniania szkoły.

1.2. Ocena semestralna lub roczna ustalana jest na podstawie ocen cząstkowych za określony poziom wiedzy, umiejętności, sprawności i postaw wobec aktywności fizycznej.

¹⁰ A.M. Wójcik, *Podstawy dydaktyki dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela*, Lublin 2019, s. 129–131.

¹¹ W. Pańczyk, K. Warchoł, *W kręgu teorii, metodyki i praktyki współczesnego wychowania fizycznego*, Rzeszów 2008, s. 150.

1.3. Przy ustalaniu oceny okresowej i rocznej uwzględnia się przede wszystkim wysiłek ucznia, jaki jest wkładany podczas lekcji wychowania fizycznego.

1.4. Ocena z wychowania fizycznego może być podniesiona za dodatkową aktywność ucznia, np. udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, zawodach sportowych, turniejach i rozgrywkach pozaszkolnych, konkursach plastycznych i literackich o tematyce sportowej, wyjazdach na basen itp.

1.5. Szkolne ocenianie z wychowania fizycznego ma być czynnikiem motywującym młodzież do aktywności fizycznej w wymiarze teraźniejszym i przyszłościowym.

1.6. Obniżenie oceny z wychowania fizycznego następuje wskutek negatywnej postawy ucznia, np. częste braki stroju, niesystematyczne ćwiczenie, sporadyczne uczestniczenie w sprawdzianach kontrolno-oceniających, brak właściwego zaangażowania w czasie poszczególnych lekcji, niski poziom kultury osobistej itp.

II. Wymagania szczegółowe w klasie IV szkoły podstawowej.

W klasie IV szkoły podstawowej kontrolujemy i oceniamy następujące obszary aktywności ucznia:

1. postawę ucznia i jego kompetencje społeczne,
2. systematyczny udział i aktywność w trakcie zajęć,
3. sprawność fizyczną (kontrola):
 - siła mięśni brzucha – siady z leżenia tyłem wykonywane w czasie 30 s [wg MTSF],
 - gibkość – skłon tułowia w przód z podwyższenia [wg MTSF],
 - pomiar tętna przed wysiłkiem i po jego zakończeniu – Próba Ruffiera.
4. Umiejętności ruchowe:
 - gimnastyka:
 - przewrót w przód z przysiadu podpartego do przysiadu podpartego,
 - układ gimnastyczny wg własnej inwencji (postawa zasadnicza, przysiad podparty, przewrót w przód, klęk podparty, leżenie przewrotne),
 - piłka nożna mini:
 - prowadzenie piłki wewnętrzną częścią stopy prawą lub lewą nogą,
 - uderzenie piłki na bramkę wewnętrzną częścią stopy
 - minikoszykówka:
 - kozłowanie piłki w marszu lub biegu po prostej ze zmianą ręki kozłującej,
 - podania oburącz sprzed klatki piersiowej w marszu,
 - piłka ręczna mini:
 - rzut na bramkę jednorącz z kilku kroków marszu,

- podanie jednorącz półgórne w marszu,
 - piłka siatkowa mini:
 - odbicie piłki sposobem oburącz górnym po własnym podrzucie,
5. wiadomości:
- uczeń zna podstawowe przepisy mini gier zespołowych (odpowiedzi ustne lub pisemny test),
 - uczeń potrafi wyjaśnić pojęcie sprawności fizycznej i rozwoju fizycznego (odpowiedzi ustne lub sprawdzian pisemny),
 - uczeń zna wszystkie próby ISF K. Zuchory, potrafi je samodzielnie przeprowadzić oraz indywidualnie interpretuje własny wynik.
6. Postanowienia końcowe
1. Zwolnienia lekarskie nie powodują obniżenia oceny za nieodpowiednią postawę ucznia, kompetencje społeczne oraz systematyczny udział w lekcjach.
 2. Wszystkie oceny cząstkowe podlegają poprawie w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
 3. Ocena poprawiona jest oceną ostateczną.
 4. Uczeń ma prawo wykonania danego ćwiczenia stosownie do swoich możliwości, np. obniżona wysokość przyrządu.
 5. Po dłuższej absencji chorobowej lub innej, związanej np. z sytuacją rodzinną, uczeń nie ma obowiązku zaliczenia programu, który był realizowany w tym okresie.
 6. Sytuacja wymieniona w punkcie 5 nie powoduje obniżenia oceny¹².

Podsumowanie

Ocena z przedmiotu wychowanie fizyczne, zarówno w teorii, jak i w szkolnej praktyce jest jedną z najbardziej kontrowersyjnych czynności, które w prakseologicznym modelu procesu wychowania fizycznego realizuje nauczyciel. Trudność ta wynika m.in. z niejednoznacznych uwarunkowań formalnoprawnych, braku standaryzowanych narzędzi kontroli i oceny oraz całkowicie odmiennych oczekiwań różnych społeczności szkolnych (dzieci i młodzieży, nauczycieli, dyrekcji szkoły, rodziców itp.). Wszystko to prowadzi do dużego eklektyzmu oraz tworzenia przedmiotowych zasad oceniania, które nawet w jednej szkole potrafią się diametralnie różnić w zależności od tego, kto ocenia. Ocena z przedmiotu wychowanie fizyczne jest ważnym ogniwem dydaktycznym, wychowawczym i społecznym. Rezygnacja z tej oceny (próby

¹² K. Warchoń, *Program nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej*, Rzeszów 2018, s. 72–90.

takich działań były już niejednokrotnie podejmowane) mogłaby jeszcze bardziej zmarginalizować ten rodzaj edukacji. Zatem – zdaniem autorów opracowania – należy poszukiwać kompleksowych i nowatorskich rozwiązań w dziedzinie tworzenia przedmiotowych zasad oceniania na miarę współczesnych wyzwań edukacyjnych.

Krzysztof Warchoń jest doktorem nauk o kulturze fizycznej, honorowym profesorem oświaty, nauczycielem wychowania fizycznego w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Zarzeczcu, wykładowcą Instytutu Nauk o Kulturze Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Maciej Huzarski jest doktorem nauk o kulturze fizycznej, Prodziekanem ds. Dydaktycznych i Studentów, wykładowcą Instytutu Nauk o Kulturze Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego, trenerem UEFA Pro piłki nożnej i trenerem Edukatorem PZPN piłki nożnej.

Agnieszka Huzarska jest doktorem nauk humanistycznych, adiunktem dydaktycznym w Studium Języków Obcych Uniwersytetu Rzeszowskiego i nauczycielką języka angielskiego w liceum, egzaminatorką maturalną specjalizującą się w zakresie rozszerzonym.